

Тема №7

ДЕРЖАВНІСТЬ ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

План

1. Державність в контексті національного розвитку
2. Роль державного управління в процесі трансформації економіки
3. Проблеми становлення державного управління в економіці України

1. Державність в контексті національного розвитку

- В глобальному, як і в національному економічному просторі, діє закон економічної конкуренції, який і обумовлює розвиток суспільства.
- Згідно цього закону, прискорений глобальний розвиток забезпечує конкуренція держав, національних культур, мов, релігій, економік, корпорацій, компаній і фірм.
- Сучасний процес глобалізації супроводжується збільшенням міждержавних товарних і фінансових потоків, створенням єдиного платіжного засобу (наприклад, "євро" у Європі), єдиного наднаціонального координаційного центру (Європарламенту), спрощенні руху товарів, послуг, факторів виробництва між країнами.
- Разом з тим, державна незалежність – це фундаментальна основа і умова розвитку нації. Сукупність незалежних культур, що взаємозбагачуються при міждержавній взаємодії, – це запорука цивілізаційного поступу.

Державність в контексті національного розвитку

Сучасний період становлення національної держави ускладнюється впливом домінуючих чинників глобального світоустрою. В їх числі вагоме місце обіймають:

- новий етап науково-технічного прогресу, що характеризується пануванням інформаційних технологій та обумовленими ним кардинальним змінами глобального комунікаційного простору;
- розширення ролі наддержавних інституціональних утворень в регулюванні світового економічного простору, посилення регіоналізації;
- прискорення транснаціоналізації в світі та обмеження монополії національних держав на реалізацію владних функцій.

Геополітичні та геоекономічні зрушення приводять до кардинальної зміни всієї системи державного управління в національній економіці, що актуалізує серйозні виклики та загрози державності.

Державність в контексті національного розвитку

- Нові організаційні схеми і технології часом просто підривають колишні інституції, змінюючи звичний образ влади. Починає проглядатись тенденція маргіналізації всього корпусу «легальної влади», національної публічної політики, її відчуження від вирішення низки ключових питань, підміна соціальної регуляції альтернативною системою, владою неформальною, транснаціональною, геоекономічною.
- З отриманням незалежності, в Україні розпочалось становлення власної демократичної правової держави.
- Складність поставленої стратегічної мети обумовлена логікою переходу від статусу союзної республіки з обмеженим суверенітетом до статусу самостійної держави.
- Завдання, що стоять перед країною сьогодні, обумовлені її багатонаціональною, полікультурною специфікою, багатим історичним минулим, стратегічною спрямованістю на розбудову конкурентоспроможної в глобальному економічному просторі системи, зорієнтованої на підвищення якості життя суспільства.
- Основою поступу Української держави повинна стати потужна національна ідея духовної самореалізації та економічного поступу. Процес державотворення в Україні не обмежується створенням формальних засад незалежного суб'єкта геополітичного простору. Це – тривала та послідовна діяльність з реалізації стратегії національного відродження.

Прокоментуйте ці проблеми та дайте відповіді на питання:

1. Ваше бачення умов, що необхідні для формування суверенної держави на початку ХХІ ст. Прокоментуйте на прикладах.
2. Державність та її роль в підвищенні конкурентноспроможності національної економіки.
3. Назвіть країни які використали національну ідею для прискорення соціально-економічного розвитку.

2. Роль державного управління в процесі трансформації економіки

- На рівні загального аналізу функціонування національної економіки державне управління є сукупністю всіх видів діяльності держави з метою реалізації своєї владної функції.
- Державне управління як специфічний вид суспільної діяльності прийнято трактувати як систематично здійснюваний цілеспрямований вплив людей на суспільну систему в цілому чи її окремі ланки на підставі пізнання і використання властивих системі об'єктивних закономірностей і тенденцій в інтересах забезпечення її оптимального функціонування та розвитку, досягнення поставленої мети.
- Завдання державного управління визначаються специфікою політичної системи національної економіки, рівнем її розвитку. В ході державотворення, демократизації суспільних відносин, функції державного управління значно ускладнюються.
- Системна трансформація економічної системи, становлення та закріплення її базисних інститутів, потребують не лише гнучкості традиційної моделі державного управління, але й таке її удосконалення, що відповідає новітнім світовим тенденціям.
- Традиційна модель державного управління, що мала вищий ступінь відповідності індустріальному укладу зі своїми основоположними характеристиками централізації, чітко окресленої ієрархії, формалізації тощо, вже не відповідає вимогам постіндустріальної, інформаційної економіки.

Роль державного управління в процесі трансформації економіки

- Все більше поширення отримують: мережеві моделі публічного управління на основі суспільно-політичних мереж; врядування – як новий спосіб управління, здатний мобілізувати суспільство та реалізувати принципи партнерства, рівноправності між урядовим та неурядовим акторами.
- Розбудова ефективної системи державного управління за умов трансформації ускладнюється домінуванням на внутрішніх ринках країн, що розвиваються, транснаціональних структур та пов'язане з цим екстенсивне використання ресурсів розвитку національних економік.
- Часто за таких умов посилюється невиправдана відкритість трансформаційних економік, консервується технологічна та структурна відсталість, відбувається перехід до використання природних конкурентних переваг, посилюється ресурсна спеціалізація.
- Становлення сучасних успішних національних економік передбачає усвідомлення загальнонаціональних інтересів, в тому числі – економічних. Значного успіху досягають країни, здатні залучити свій духовний, інтелектуальний, економічний потенціал на національне відродження і піднесення.
- Необхідними умовами підвищення ефективності державного управління трансформаційними економічними системами є формулювання чіткої стратегії національного соціально-економічного розвитку, досягнення політичної згоди учасників та узгодження механізмів реалізації політичних рішень.

Роль державного управління в процесі трансформації економіки

- Досвід країн, що здійснили економічний прорив та досягли високих показників добробуту, засвідчує ефективність системи державного управління, що базується на гнучкому поєднанні прямих та непрямих методів управління з переважанням останніх.
- Необхідними передумовами результативного соціально-економічного реформування є забезпечення стабільного внутрішнього політико-правового та економічного середовища, прозорість та усталеність правил здійснення економічної діяльності в країні, беззаперечне дотримання правових норм, ефективна бюджетно-податкова та грошово-кредитна політика, стабільність національної валютної системи.
- Державне регулювання, як складова державного управління ринкової економіки, набуває нових функцій створення умов самовідтворення суспільно-економічної системи та підвищення її міжнародної конкурентоспроможності.
- З огляду на загострення кризових явищ у світовій економіці, і, передусім, у розвинутих країнах та спричинену ними кризу економічного мейнстріму, найближчим часом буде переглянута проблематика державної участі в розбудові національних економік будь-якого рівня розвитку. Економічна історія неодноразово спростовувала факт прямої залежності ефективності національного економічного розвитку від мінімізації державного регулювання.

Отже, за умов трансформаційної економіки державне управління має реалізувати посилений перелік функцій, спрямованих на досягнення стратегічних цілей реформування і, як результат – створення висококонкурентної національної економіки, здатної забезпечити високий рівень життя населення.

Прокоментуйте ці проблеми та дайте відповіді на питання:

1. Обґрунтуйте чому з розвитком економічної моделі ринкового типу питання державного управління стають другорядними.
2. Ваше бачення відмінностей функцій державного управління за умов трансформаційної економіки.

3. Проблеми становлення державного управління в економіці України

- Одночасно із трансформацією економічної системи України відбулась зміна системи її державного управління.
- Від жорсткої централізації, притаманної командно-адміністративній системі, відбувається перехід до децентралізованої моделі, характерної для ринкової економіки.
- Аналіз причин неспроможності попередньої економічної системи досягнути високого рівня життя населення та високої міжнародної конкурентоспроможності доводить, в числі інших, суттєву негативну роль негнучкої, консервативної системи державного управління в Радянському Союзі.

Усвідомлення цих її обмежень призводило до ініціювання час від часу реформ в цій царині, спрямованих на підвищення гнучкості системи державного управління, наближення центрів прийняття управлінських рішень до об'єктів управління, надання останнім більшої самостійності та розширення їх прав.

Проблеми становлення державного управління в економіці України

За роки незалежності в Україні здійснені суттєві зміни системи державного управління. Так, запроваджений класичний для будь-якого демократичного суспільства розподіл влади між державою, політичними партіями та групами інтересів. Сама державна влада має законодавчу, виконавчу і судову гілки.

Відповідно до положень Конституції, структура публічної влади в Україні поділяється на три системи:

- Система органів державної влади: Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади; Президент України – Глава держави; державні органи виконавчої влади; державні органи судової влади.
- Система органів "влади Автономної Республіки Крим: Верховна Рада АРК – єдиний представницький орган автономії; органи виконавчої влади автономії.
- Система місцевого самоврядування: представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування; органи самоорганізації населення.

Всі ці три системи формують єдину структуру органів публічної влади в країні забезпечують захист прав та інтересів громадян, безпеку держави і суспільства, вирішують питання соціально-економічного розвитку.

Проблеми становлення державного управління в економіці України

- Упродовж періоду незалежності формується механізм розподілу повноважень між гілками влади та обґрунтованої децентралізації державного управління за рахунок посилення регіонального та місцевого рівнів.

Однак, тривала непослідовність здійснення організаційних перетворень загострює політичні протистояння та послаблює ефективність державного управління в цілому.

- Разом з тим, в сучасній системі державного управління України залишається високим рівень централізації, що проявляється у зростанні чисельності чиновників державного апарату, дуалізмі виконавчої влади, особливо на рівні районів, недостатності фінансових ресурсів для виконання власних та делегованих повноважень місцевим самоврядуванням тощо.
- Суттєво вплинула на виникнення цих проблем невідповідність системних змін на рівні національної економіки тим принципам, що регламентують організацію та процедури державного управління. Високою залишається непрозорість управління як органів виконавчої влади, так і місцевого самоврядування.

Проблеми становлення державного управління в економіці України

Трансформація ролі та значення системи державного управління в Україні об'єктивно зумовлена зростаючим переліком завдань, що стоять сьогодні перед національною економікою.

Крім традиційних для трансформаційного періоду проблем:

- підвищення ефективності дії ринкового механізму,
 - вдосконалення конкурентного середовища,
 - посилення національної валютної системи,
 - розбудова сучасного фінансово-кредитного ринку тощо,
- загострюються зовнішні виклики, спричинені значним рівнем відкритості української економіки та посиленням кон'юктурних коливань на світових ринках.

Тим самим, завдання державного управління – сформувати відповідний рівень взаємодії з національною економікою як щодо забезпечення її внутрішніх потреб, так і відносно врахування зовнішніх факторів впливу.

Прокоментуйте ці проблеми та дайте відповіді на питання:

1. Вплив програми правлячої партії на модель державного управління в національній економіці і її залежність від економічної кон'юнктури.
2. Чи мають непереборні вади демократичні засади організації суспільного життя та які Ви знаєте приклади на користь цієї тези?
3. Дайте характеристику реформуванню державного управління в Україні та назвіть здобутки (прорахунки) в цьому процесі.
4. Назвіть основні напрями та можливості подальшого удосконалення державного управління в Україні.